
Розділ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КНИГОЗНАВСТВА, БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА БІБЛІОГРАФІЗНАВСТВА

Part 2. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF BOOK SCIENCE, LIBRARY SCIENCE AND BIBLIOGRAPHY

■ <https://doi.org/10.31516/2410-5333.054.04>

УДК 028.02:027.4.022](045)

Н. А. Коржик, кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків

nktvlya@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0305-2864>

БІБЛІОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СУЧАСНОЇ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Досліджено діяльність сучасних українських бібліотечних установ щодо ефективності використання ними бібліотерапевтичного інструментарію, розглянуто сучасний бібліотерапевтичний інструментарій та його популярні напрями, проаналізовано діяльність бібліотек та проведені ними заходи, обґрунтовано основні напрями застосування бібліотерапії в обслуговуванні користувачів. Висновано, що бібліотека впевнено реалізує багатofункціональність бібліотерапії, але бібліотеки для дорослих ще не достатньо активно використовують увесь потенціал бібліотерапевтичного інструментарію та інших популярних напрямів терапії.

Ключові слова: бібліотерапія, бібліотерапевтичний інструментарій, публічна бібліотека, книга, казкотерапія, Україна.

Н. А. Коржик, кандидат наук по социальным коммуникациям, старший преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

БИБЛИОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ СОВРЕМЕННОЙ ПУБЛИЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ

Исследована деятельность современных украинских библиотечных учреждений по эффективности использования ими библиотерапевтического инструментария, рассмотрено современный библиотерапевтический инструментарий и его популярные направления, проанализирована деятельность библиотек и проводимые ими мероприятия, обоснованы основные направления применения библиотерапии в обслуживании пользователей. Подытожено, что библиотека уверенно реализует multifunctionality библиотерапии, но библиотеки для взрослых еще не достаточно активно используют весь потенциал библиотерапевтической инструментария и других популярных направлений терапии.

Ключевые слова: библиотерапия, библиотерапевтический инструментарий, публичная библиотека, сказкотерапия, Украина.

N. A. Korzhyk, Candidate of Science in Social Communications, senior lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

BIBLIOTHERAPEUTIC RANGE OF TOOLS FOR MODERN PUBLIC LIBRARIES

Relevance. A modern public library is the most available socio-cultural institution for the population, which, due to its hedonic and recreational functions, has the opportunity to apply various bibliotherapeutic tools to user servicing. Currently, bibliotherapy is relevant, since it has powerful resources available for use that promote developing skills and abilities to confront extraordinary situations, to strengthen the will of power, to increase the educational and intellectual level with the help of the main tool, namely books and methods for its proper use in the context of psycho-emotional stress.

The aim of this paper is to identify the current state and effectiveness of using the bibliotherapeutic tools in public libraries in the process of user servicing.

Research methodology. The article examines the work of modern Ukrainian library institutions concerning the effectiveness of using the bibliotherapeutic tools. The author analyzes the carried out activities and substantiates the main areas of using bibliotherapy.

Results. The paper states that libraries steadily implement the multifunctionality of bibliotherapy, but adult libraries insufficiently use the bibliotherapeutic resources and other popular therapies that provide real help in servicing all categories of users, namely, senior citizens, socially and economically disadvantaged groups, persons with disabilities, settlers, war veterans and others, involving a wide range of functions from rehabilitation to the development. This area of work of modern public libraries needs more systematic and goal-oriented implementation.

Novelty. The paper is the first attempt to analyze and identify the current state and efficiency of using the bibliotherapeutic tools by public libraries in Ukraine in the process of user servicing.

The practical significance. The author analyzes the functions of bibliotherapy and bibliotherapeutic tools, their use in public libraries, presents an idea of a wide range of opportunities for this area of user service.

Key words: *bibliotherapy, bibliotherapeutic range of tools, public library, book, fairy-tale therapy, Ukraine.*

Постановка проблеми. Сучасна публічна бібліотека є найдоступнішим для широких верств населення соціокультурним закладом, який завдяки своїй гедонічній та рекреаційній функціям має можливість застосовувати різноманітний бібліотерапевтичний інструментарій у процесі обслуговування користувачів.

Економічна та соціально-політична криза українського суспільства, часті стреси (*Українська правда; Подробности-ТВ, 2017*) й агресивний вплив великих обсягів новинної та рекламної інформації (Булах, 2008), що транслюється нескінченним потоком через різноманітні комуніка-

ційні канали, викликають емоційне перенапруження людини, котре призводить до конфліктів, психологічних розладів, відчуження та інших проблем. Як свідчить досвід роботи бібліотек, багато проблем можна усунути за допомогою бібліотерапевтичних методів, які є доступними та ефективними в якісному бібліотечному обслуговуванні.

Нині бібліотерапія актуальна, оскільки має значний, загальнодоступний інструментарій, який формує навички та здібності протистояти неординарним ситуаціям, зміцнює силу волі, підвищує освітній та інтелектуальний рівні за допомогою головного інструменту — книги та методик правильного її застосування в умовах психоемоційних переважань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні підвалини бібліотерапії сформулювали ґрунтовні дослідження відомих фахівців: Ю. Дрешер (2007; 2009), О. Кабачек (2001), І. Борецької (2007), Н. Демчука (2017); методики ефективної організації читання висвітлені в працях Л. Сильченкової (2010), А. Міллер (1974).

Так, А. Міллер визначає три основні напрями розроблення проблем бібліотерапії:

- а) бібліознавчий напрям;
- б) бібліотерапія як компонент психотерапії;
- в) бібліотерапія як допоміжна або рівноправна складова лікування під час неврозів або соматичних захворювань (1974).

Для допомоги користувачам бібліотерапія має широкий спектр методів для подолання:

- проблемних вікових ситуацій (питань) завдань молоді (Гузій);
- психотерапевтичних проблем (Ногачевська, 2014);
- продуктивного подолання страхів у дітей (Башкірова, 2011);
- проблем особистісного розвитку молоді (Верхова, 2007);
- проблем та застосування технологій соціокультурної реабілітації інвалідів (Хубулура; Лісіна, 2016).

Незважаючи на велику кількість праць, які висвітлюють теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти бібліотерапії, застосування її в публічних бібліотеках України досліджено недостатньо.

Мета статті — виявити сучасний стан використання, рівень та ефективність застосування бібліотерапевтичного інструментарію публічними бібліотеками в процесі обслуговування користувачів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний бібліотерапевтичний інструментарій об'єднує такі популярні напрями, як:

- а) **казкотерапія** — лікування казками — метод, що використовує казкову форму для розвитку особистості та її творчих здібностей, розширення свідомості й удосконалення взаємодії з навколишнім середовищем.

Основні питання та методика застосування казкотерапії висвітлено в працях В. Алексеєнко (2008), Т. Зінкевич (2001), А. Михайлова (2002), О. Кабачек (2001), А. Руденко (2017), Дж. Родарі (1990), А. Гнезділова (2003).

Серед можливостей казкотерапії:

- спільне відкриття разом з дитиною тих знань, які «живуть» у душі та є для неї психотерапевтичними в певний момент (Зінкевич-Євстигнєєва, 2001);
- створення зв'язків між казковими подіями й поведінкою в реальному житті; перенесення казкового сенсу до реальності (Пропп, 1998).

У казкотерапії головними терапевтичними інструментом є зміст і особливості виконання казки. Мета казкотерапії – нівелювання дитячих страхів, що супроводжують розвиток, заспокоєння дітей і пропонування їм способів подолання дитячих проблем і труднощів: внутрішніх, між ровесниками, в родині, у оточенні та ін. (*Львівська обласна бібліотека для дітей*).

Л. Хижняк (2013) вважає, що основний принцип казкотерапії – цілісний розвиток особистості, турбота про душу, зцілення казкою. Суть методу казкотерапії полягає в тому, що казка доступно пояснює, що добре, а що погано.

Можливості роботи з казкою:

- використання її як метафори;
- малювання за мотивами казки;
- обговорення поведінки й мотивів дій персонажів для виявлення оцінки людини в категоріях: добре – погано;
- відтворення епізодів казки; використання казки як притчі-моралі;
- творча робота за мотивами казки (дописування, переписування, робота з казкою) (Лекции.Нет, 2015).
- казки з оркестром (аудіо-спектаклі для найменших) – озвучені версії відомих казок у супроводі симфонічного оркестру.

Лялькотерапія – різновид казкотерапії, який передбачає пошиття ляльки-маріонетки, що по суті являє собою казкотерапевтичний тренінг (або лікувальний процес) (Назаренко).

б) **арт-терапія** (художня терапія) – давня та природна форма корекції емоційного стану або вид психотерапії та психокорекції, що базується на мистецтві й творчості (термін запропоновано А. Хілом ще в 1938 р.). Арт-терапія дозволяє гармонізувати та розвивати особистість за допомогою творчого самовираження, відтворити й висловити внутрішні почуття, переживання.

Основні види та техніки арт-терапії: малювання; колаж (для роботи використовуються журнальні й газетні вирізки); ліплення (за допомо-

гою глини, пластиліну, тіста); фототерапія; маскотерапія; пісочна терапія (терапія через творче самовираження).

в) **музикотерапія** — це психотерапевтичний метод, оснований на лікувальному впливі музики на психологічний стан людини (переважно використовується класична музика) (*SPUTNIK, 2016*).

г) **графоманія** — терапія через самовираження, методика самозцілення. Лікувальним є сам процес написання тексту, під час якого людина позбавляється від негативних емоцій. Практика виписування існувала ще в навчально-виховних закладах часів дворянства, велися щоденники, що вважалося здоровою гігієнічною звичкою (Назаренко, 2016; Нікітіна, 2011). Сучасні психологи теж рекомендують виписувати негативні емоції на папір для полегшення психічного стану.

Аналогічним сучасним методом релаксації є блоготерапія, яку характеризують так: «сам собі письменник, або творчий метод вирішення проблем» (Нікітіна, 2011).

Лікувальний вплив книги на людину відзначено ще в давні часи, сам термін «бібліотерапія» розкриває сутність і особливості цього напрямку діяльності. Назва «bibliotherapy» походить від лат. «biblion» та гр. «therapia» — «книга+терапія», тобто дослівно «лікування книгою» (*Українська бібліотечна енциклопедія, 2015*).

В «Українській бібліотечній енциклопедії» термін «бібліотерапія» тлумачиться як «комплексна наукова дисципліна, що вивчає закономірності смислового та емоційного сприйняття текстів і розробляє методи психологічної корекції особистості за допомогою читання (або прослуховування) спеціально підібраних текстів з книг та інших носіїв інформації» (*Українська бібліотечна енциклопедія, 2015*), тобто сьогодні бібліотерапія має значно більше інструментів для діяльності, не лише друковані книги, а й електронні, аудіальні, мультимедійні, інтерактивні та тощо.

Бібліотерапія поділяється на нецілеспрямовану (та, що застосовується для підняття настрою, відволікання від нав'язливих думок про хворобу) та цілеспрямовану (ту, що сприяє вихованню сили волі, оптимізму, віри в себе) (Дрешер, 2007).

Цей вид терапії поділяється на три типи: лікувальний, реабілітаційний та психогігієнічний (Дрешер, 2007, 2009). Кожний із цих напрямів має свої особливості застосування та методи використання в обслуговуванні користувачів.

Під час застосування бібліотерапевтичних інструментів важливо пам'ятати про основні функції бібліотерапії, які відображають потреби користувачів різних категорій та передбачають певні цілі (лікувальні, розвиваючі, виховні, адаптивні тощо):

- 1) адаптаційна функція (застосовується частіше для дітей, молоді та людей похилого віку);
- 2) функція ресоціалізації (для користувачів з асоціальними проблемами);
- 3) профілактична функція (для користувачів, котрим загрожують емоційні проблеми);
- 4) розвиваюча функція (для всіх користувачів, хто переживає різноманітні труднощі та проблеми зростання й розвитку);
- 5) релаксаційна;
- 6) гедонічна;
- 7) інформаційна (рекомендаційна) (Дрешер, 2007, 2009).
Є. Холостова (2013) та Л. Кононова (2013) вважають, що бібліотерапія виконує такі функції:

- проявлення індивідуальної свідомості;
- поліпшення розуміння людиною своєї поведінки або мотивацій;
- сприяння формуванню адекватної самооцінки;
- допомога людині у визначенні її інтересів та схильностей;
- полегшення наслідків стресу;
- доведення, що існує більше, ніж одне рішення проблеми;
- допомога людині в обговоренні проблеми;
- планування правильних дій під час вирішення проблеми;
- сприяння самопізнанню, самореалізації та самоактуалізації (А. Маслоу), досягнення психологічної (емоційної) зрілості.

Крім функцій та напрямів бібліотерапія, поділяється на вікові категорії: діти, підлітки, молодь, дорослі, люди похилого віку (Гузій).

На сьогодні найпопулярнішим бібліотерапевтичним напрямом серед бібліотекарів у роботі з дитячим контингентом є казкотерапія.

Аналіз функцій бібліотерапії та бібліотерапевтичних інструментів її застосування в бібліотеці засвідчує достатньо широкий спектр можливостей цього напрямку діяльності в обслуговуванні користувачів.

Згідно з результатами контент-аналізу бібліотерапевтичного інструментарію бібліотек України, бібліотеки застосовують його недостатньо (переважно публічні бібліотеки та бібліотеки закладів освіти).

За результатами контент-аналізу, з'ясовано, які саме найпопулярніші практичні напрями та функції бібліотерапевтичної діяльності застосовують бібліотеки. Виявлено, що вони між собою різняться залежно саме від потреб користувачів.

Серед засобів бібліотерапії найпоширенішими та найрозвинутішими є бібліографічні рекомендаційні списки та роз'яснювальні статті.

Можна виокремити такі бібліотеки, що застосовують ці функції: на сайті Національного університету біоресурсів і природокористуван-

ня України представлена стаття на тему «Бібліотерапія: відпочивайте разом з книгою» (м. Київ); на сайті Центральної міської бібліотеки Харкова імені В. Г. Белінського опублікована стаття Н. М. Глущенко «Використання бібліотерапії в роботі з читачами-дітьми», а в ресурсах Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка до уваги представлена стаття С. К. Бондаренко «Історична психологія читання в контексті бібліотерапії» (м. Харків). На сайті Рівненської обласної бібліотеки для дітей оприлюднено рекомендаційні списки саме для цієї категорії користувачів; у Дніпропетровській обласній бібліотеці для молоді імені М. Светлова та в ЦБС для дорослих Одеси представлені численні рекомендаційні списки бібліотерапевтичної тематики; у Запорізькій ЗОШ № 103 запропоновано статтю «Бібліотерапія: какиє захворювання может вылечить литература»); уманські публічні бібліотеки оприлюднили проект «Інклюзивна освіта в бібліотеці» (бібліотерапія)); Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека висвітлила свій бібліотерапевтичний досвід у статті «Читання-лікування, або Як зцілює бібліотерапія»; Миколаївська обласна бібліотека для дітей імені В. Лягіна запропонували для своїх користувачів рекомендаційні списки за темами: «Лікування книгою, або бібліотерапія» або «Сказка лечит душу»; Вінницька ЦМБ імені Бевза теж надає своїм користувачам рекомендаційні списки, як і Бахмутська обласна бібліотека «Бібліотерапія: гарна книга — гарний настрій!».

Інформаційна функція бібліотерапії застосовується не лише для користувачів, а й для бібліотекарів. З метою збагачення досвіду та розширення спектра бібліотерапевтичного інструментарію бібліотеки проводять семінари, майстер-класи.

Так, Лубенська Центральна районна бібліотека імені Володимира Малика (м. Полтава) провела семінар: «Бібліотерапія — складова соціальної роботи бібліотек». На семінарі розглядали такі основні питання: бібліотерапія як інноваційна форма психологічної допомоги читачеві; опанування методиками бібліотерапії; арт-терапія — оздоровлення за допомогою мистецтва; казкотерапія як «молодша сестра» бібліотерапії; методика проведення казкотерапевтичних заходів у бібліотеках; книги, які допоможуть дітям.

Цікавим і продуктивним виявився проведений фахівцями Львівської обласної бібліотеки для дітей методичний семінар «Бібліотерапія в бібліотеках для дітей. Від теорії до практичної діяльності».

Майстер-клас «Зцілення книгою, або бібліотерапія в сучасній дитячій бібліотеці», проведений у Чернігівській обласній бібліотеці для дітей, засвідчив можливості книги. Під час професійної дискусії «Бібліотерапія — модна тенденція чи необхідність?» учасники визна-

чили важливі аспекти цієї діяльності в сучасній бібліотеці. Дитячі бібліотекарі впевнені, що читання та книга дійсно можуть підтримати та зміцнити душу й тіло не лише дітей, а й їхніх батьків.

Прикладом адаптаційної, культурно-просвітницької та виховної функцій ефективного застосування може бути бібліотерапевтичний захід, проведений Науковою бібліотекою Харківського національного медичного університету, під назвою «Волонтерська діяльність бібліотек». Результатом діяльності став благодійний проект «Світ у дитячих долонях», мета якого — допомога в організації проведення дозвілля дітей, котрі потребують особливої уваги (пацієнти онкологічних відділень дитячих лікарень та вихованці дитячих будинків Харкова). Слід підкреслити, що в роботі із цими дітьми бібліотека застосовувала бібліотерапію в поєднанні з арт-терапією.

Адаптаційна функція бібліотерапії найкраще розкривається в роботі з людьми похилого віку: Харківська обласна наукова універсальна бібліотека реалізує проект «Бібліотека і люди похилого віку», у межах якого діють наступні напрями: бібліотерапія як засіб психологічної адаптації; клуби спілкування; взаємодія бібліотеки зі службою соціального забезпечення населення, органами місцевого самоврядування, медичними установами, школою, церквою; нестационарне інформаційне обслуговування людей похилого віку за допомогою книгонош.

Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ) ініціювала цікавий проект «Бібліотерпія: твоя книга щастя» його мета за допомогою книги та читання сприяти подоланню складних «кризових» моментів життя.

Василівська центральна районна бібліотека для дорослих з метою поліпшення настрою та позитивного впливу на психоемоційний стан пацієнтів Центральної районної лікарні організувала та розмістила в установі «Бібліоаптечку», до складу якої долучили цікаві книги життєстверджуючого змісту.

Казкотерапія найактивніше застосовується в Харківській обласній бібліотеці для юнацтва: у межах проекту «Бібліотерапія та казкотерапія як напрямок сучасної психології» бібліотека проводить сеанси казкотерапії, демонструє музичну казку «Дружба» та виставу «Композитори»; ЦБ імені Д. І. Писарева проводять заняття з казкотерапії «Школа чаклунів» в межах проекту «Школа здорової особистості».

У Львівській обласній бібліотеці для дітей популярними є заходи бібліо- та казкотерапії.

Важливою функцією бібліотерапії є реабілітаційна, що найкраще розкривається у таких заходах, як, наприклад, курс «Лікування книгою (бібліотерапія) ветерана АТО» та «Бібліотерапія для солдатів», проведений Тернопільською Центральною дитячою бібліотекою для ветеранів АТО; проект «Бібліотерапія. Співпраця заради майбутнього», біб-

ліотерпія ЦБС м. Коростень, що передбачає тематичні зустрічі з учасниками АТО, виявлення та реалізацію книжкових вподобань захисників Вітчизни.

У Харківській обласній бібліотеці для юнацтва ефективними стали — заходи для дітей переселенців, зокрема гуртки кризової допомоги «Бібліотерапія та казкотерапія як напрямок сучасної психології».

Отже, поширення бібліотерапевтичного інструментарію в публічних бібліотеках України є суттєвим, але резерви його застосування ще незначні.

Висновки. Таким чином, бібліотека впевнено реалізує багатофункціональність бібліотерапії, але бібліотеки для дорослих ще не достатньо активно використовують увесь потенціал бібліотерапевтичного інструментарію та інших популярних напрямів терапії, котрі надають реальну допомогу під час обслуговування всіх категорій користувачів: людей похилого віку, соціально незахищених, осіб з інвалідністю, переселенців, учасників бойових дій та інших, застосовуючи однак широкий спектр функцій: від реабілітації до розвитку. Цей напрям роботи сучасної публічної бібліотеки потребує системної та цілеспрямованої реалізації.

Дослідження потенціалу бібліотерапевтичного інструментарію та використання його бібліотеками є **перспективним напрямом** бібліотечного обслуговування, оскільки надасть можливість запропонувати користувачам якісно нові послуги.

Список посилань

- Алексеевко, В. и Лощина, Я. (2008). *Играем в сказку*. Москва: Рипол классик.
- Башкирова, Е. Н. (2011). Библиотерапия — продуктивный метод преодоления страхов у детей. *Воспитание школьников*, 7, 54–57.
- Бібліотерапія. (2015). *Українська бібліотечна енциклопедія*. Узято з <http://ubep.nplu.org/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F>
- Бібліотерапія в бібліотеках для дітей. *Львівська обласна бібліотека для дітей*. Узято з <http://lodb.org.ua/nashi-proekty/navchalno-biblioterapevtichnij-centr-kovcheg/novyny-kovchega/biblioterapiya-v-bibliotekah-dlya-ditej>
- Кабачек, О. Л. (2001). *Библиотерапия: задачи, подходы, методы*. Москва: БМЦ.
- Борецка, И. (2007). *Библиотерапия*. Гродно: ГрГУ. Узято из <http://www.twirpx.com/file/757577>
- Булах, Т. Д. (2008). *Классификация рекламы у книгоиздании та книго розповсюдженні*. Узято з <https://core.ac.uk/download/pdf/11890789.pdf>
- Верхова, Ю. Л. (2007). Библиотерапия как средство личностного развития студентов. *Библиотековедение*, 5, 71–74.
- Дрешер, Ю. Н. (2007). *Библиотерапия: полный курс*. Москва: «Фаир».
- Дрешер, Ю. Н. (2009). *Библиотерапевтическая деятельность: методология и методика*. Москва: Либерия-Бибинформ.

- Демчук, Н. (2017). *Соціоніка як платформа бібліотерапевтичних практик XXI століття*, INFORMATION COMMUNICATION, SOCIETY (ICS-2017) 18–20 MAY 2017, SLAVSKE UKRAINE. Узято з http://www.academia.edu/33194496/Соціоніка_як_платформа_бібліотерапевтичних_практик_XXI
- Гнездилов, А. В. (2003). *Авторская сказкотерапия. Дым старинного камина (сказки доктора Балу)*. Санкт-Петербург: Речь.
- Гузій, Н. С. Использование методов библиотерапии в решении возрастных задач юности. Взято из https://vlgr.ranepa.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1057
- Зинкевич-Евстигнеева, Т. Д. (2001). *Практикум по креативной терапии*. Санкт-Петербург: Речь.
- Кабачек, О. Л. (2001). *Сказка в век комп'ютера*. Москва: Либерей.
- Миллер, А. М. (1974). *Библиотерапия и библиотеки для пациентов. Указатель Литературы*. Харьков.
- Михайлова, А. Я. (2002). *Современный ребенок и сказка: проблемы диалога*. Москва.
- Музыкотерапия: лечение души и тела (2016). *SPUTNIK*. Взято из <https://sputnik-georgia.ru/reviews/20161130/234018061/Muzykoterapija-lechenie-dushi-i-tela.html>
- Назаренко, Е. *Куклотерапия — в помощь сказкотерапии*. Взято из <https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/kukloterapiya-v-pomoshch-skazkoterapii/>
- Назаренко, Е. *Секрет графомана: графомания как психотерапия*. Взято из <https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/sekret-grafomana-grafomaniya-kak-psikhoterapiya/>
- Никитина, Т. *Сам себе писатель, или Творческий метод решения проблем*. Взято из https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/sam-sebe-pisatel-ili-tvorcheskiy-metod-resheniya-problem/?sphrase_id=44022
- Ногачевська, І. О. (2014). Потенціал бібліотерапії у психотерапевтичній допомозі молоді. *Психологія: реальність і перспективи*, 3, 115–117.
- Пропп, В. (1998). *Структурное и историческое изучение волшебной сказки. Трансформация волшебных сказок. Комулятивная сказка. Поэтика фольклора*. Москва.
- Родари, Дж. (1990). *Грамматика фантазии: Введение в искусство придумывания историй*. (2-е изд.). Москва: Прогресс.
- Руденко, А. (2017). *Ігри і казки, які лікують*. Київ: «Основа».
- Сильченкова, Л. С. (2010). Психология формирования механизма чтения. *Начальная школа*, 7, 74–80.
- Сказкотерапия. *Лекции.Нет*. Взято из <http://leksi.net/1-119181.html>
- Соціологи виявили, від чого найчастіше відчують стрес українці (2018). *Українська правда*. Взято из <https://life.prawda.com.ua/health/2018/02/20/229098/>
- Українці стрімко старіють через стрес та спосіб життя (2017). *Подробности-ТВ*. Взято з <http://podrobnosti.ua/2198396-ukrants-strmko-starjut-cherez-stresta-sposb-zhittja.html>

- Хижняк, Л. О. (2013). Казкотерапія як дієвий засіб розвитку психічних властивостей молодших школярів. *Освіта.ua*. Взято из http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/38675/
- Холостова, Е. И. и Кононова, Л. И. (2013). *Технология социальной работы*. Москва: Дашков и К°.
- Хубулури, Е. И. и Лисина, О. А. (2016). Библиотерапия как технология социокультурной реабилитации инвалидов по зрению. *Nauka-rastudent.ru*, 12(036). Взято з <http://nauka-rastudent.ru/36/3804/>.

References

- Alekseyenko, V. i Loshchinina, Ya. (2008). *We play a fairy tale*. Moscow: Ripol Klasik. [In Russian].
- Bashkirova, E. N. (2011). Bibliotherapy as a productive method to overcome fears in children. *An education of pupils*. 7, 54–57. [In Russian].
- Bibliotherapy. (2015). *Ukrainian Library Encyclopedia*. Retrieved from <http://ubc.nplu.org/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F>. [In Ukrainian].
- Bibliotherapy in libraries for children. *Lviv Regional Library for Children*. Retrieved from <http://lodb.org.ua/nashi-proekty/navchalno-biblioterapevtichnij-czentr-kovcheg/novyny-kovchega/biblioterapiya-v-bibliotekax-dlya-ditej>. [In Ukrainian].
- Kabachek, O. L. (2001). *Bibliotherapy: tasks, approaches, methods*. Moscow: BMTs. [In Russian].
- Boretska, I. (2007). *Bibliotherapy*. Grodno: GrGU. Retrieved from <http://www.twirpx.com/file/757577/> [In Russian].
- Bulakh, T. D. (2008). *Classification of advertising in book publishing and distribution of books*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/11890789.pdf>. [In Ukrainian].
- Verkhova, Yu. L. (2007). Bibliotherapy as a means of students' personal development. *Library science*. 5, 71–74. [In Russian].
- Dresher, Yu. N. (2007). *Bibliotherapy: full course*. Moscow: «Fair». [In Russian].
- Dresher, Yu. N. (2009). *Bibliotherapeutic activities: methodology and methods*. Moscow: Libereya-Bibinform. [In Russian].
- Demchuk, N. (2017). *Socionics as a platform for bibliotherapeutic practices of the 21st century*, Information Communication, Society (Ics-2017) 18-20 May 2017, Slavske Ukraine. Retrieved from http://www.academia.edu/33194496/Соціоніка_як_платформа_бібліотерапевтичних_практик_XXI. [In Ukrainian].
- Gnezdilov, A. V. (2003). *Authorial fairy tale therapy. The smoke of an old fireplace (fairy tales by Dr. Balu)*. Saint Petersburg: Rech. [In Russian].
- Guziy, N. S. The use of the methods of bibliotherapy in solving age problems of youth. Retrieved from https://vlgr.ranepa.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1057. [In Russian].
- Kabachek, O. L. (2001). *A fairy tale in the computer era*. Moscow: Libereya. [In Russian].

- Miller, A. M. (1974). *Bibliotherapy and libraries for patients. Index of Literature*. Kharkiv. [In Ukrainian].
- Mikhaylova, A. Ya. (2002). *Modern children and a fairy tale: the issues of a dialogue*. Moscow. [In Russian].
- Music therapy: treatment of body and soul (2016). *SPUTNIK*. Retrieved from <https://sputnik-georgia.ru/reviews/20161130/234018061/Muzykoterapija-lechenie-dushi-i-tela.html>. [In Russian].
- Nazarenko, E. Doll therapy in aid to fairy tale therapy. Retrieved from <https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/kukloterapiya-v-pomoshch-skazkoterapii/>. [In Russian].
- Nazarenko, E. *Graphomaniac's Secret: Graphomania as Psychotherapy*. Retrieved from <https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/sekret-grafomana-grafomaniya-kak-psikhoterapiya/>. [In Russian].
- Nikitina, T. *Write-it-yourself or a creative method for solving problems*. Retrieved from https://www.live-and-learn.ru/catalog/article/sam-sebe-pisatel-ili-tvorcheskiy-metod-resheniya-problem/?sphrase_id=44022 [In Russian].
- Nohachevska, I. O. (2014). The resources of bibliotherapy in psychotherapeutic support of young people. *Psychology: Reality and Perspectives*, 3, 115–117. [In Ukrainian].
- Propp, V. (1998). *Structural and historical study of the fairy tale. Transformation of fairy tales. Commentary tale. Poetics of folklore*. Moscow. [In Russian].
- Rodari, G. (1990). *Grammar of fantasy: An introduction to the art of inventing stories*. (the 2nd ed.). Moscow: Progress. [In Russian].
- Rudenko, A. (2017). *Games and fairy tales that treat*. Kyiv: Osnova. [In Russian].
- Silchenkova, L. S. (2010). The psychology of the developing the mechanism of reading. *Primary School*, 7, 74–80. [In Russian].
- Fairy tale therapy. *Lektii.Net*. Retrieved from <http://lektii.net/1-119181.html>. [In Russian].
- Social scientists have identified the reasons of stress among the Ukrainians (2018). *Ukrainska pravda*. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/health/2018/02/20/229098/>. [In Ukrainian].
- The Ukrainians are rapidly aging due to stress and lifestyle (2017). *Podrobnosti-TV*. Retrieved from <http://podrobnosti.ua/2198396-ukrants-strmko-starjut-cherез-stres-ta-sposb-zhittja.html>. [In Ukrainian].
- Khyzhniak, L. O. (2013). Fairytale therapy as an effective means of developing the mental properties of junior pupils. *Osvita.ua*. Retrieved from http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/38675/. [In Ukrainian].
- Kholostova, E. I., Kononova, L. I. (2013). *Technology of social work*. Moscow: Dashkov and K°. [In Russian].
- Khbuluri, E.I., Lisina, O. A. (2016). Bibliotherapy as a technology of sociocultural rehabilitation of the visually handicapped. *Nauka-rastudent.ru*, 12 (036). Retrieved from <http://nauka-rastudent.ru/36/3804/>. [In Russian].

Надійшла до редколегії 15.02.2019 р.